

Veźměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Rodinná hromada, nepřátelské převzetí rodinného závodu a některé další otázky související s rodinným závodem

NOZ výslovně upravuje v § 700 a násl. nový institut tzv. rodinný závod. Svou povahou jde o zvláštní případ obchodního závodu (§ 502 NOZ). Není pro něj rozhodující předmět podnikání, nýbrž okruh osob, který jej provozuje. Musí jít přitom o závod, kde společně pracují manželé nebo alespoň s jedním z manželů i jejich příbuzní až do třetího stupně nebo osoby s manžely sešvagřené až do druhého stupně. Závod musí být nadto ve vlastnictví některé z těchto osob.

Rodinný závod vzniká *ex lege* nabytím účinnosti NOZ bez ohledu na vůli členů rodiny zúčastněných na jeho provozu. Nejde o právnickou osobu, nýbrž o specifický režim úpravy práv a povinností rodinného společenství, které společně podniká, přitom platí, že se rodinný závod nezapisuje do žádného veřejného či jiného rejstříku. Je to právě absence publicity rodinného závodu, která způsobuje nejistotu v právních vztazích. Na druhou stranu je však třeba upozornit, že porušení zákonných předkupních práv normovaných v § 704/2 NOZ nebude mít dopad na třetí osoby za splnění podmínek v § 2145 NOZ.[1] Jinou otázkou je však samozřejmě nedodržení podmínek v § 702 NOZ ohledně přijetí rozhodnutí o zcizení rodinného závodu, zcizení spoluvlastnického podílu na něm či zcizení věci, která má podle své povahy a dosavadního určení provozu rodinného závodu trvale sloužit.[2]

§ 700 *in fine* NOZ zavádí legislativní zkratku „člen rodiny zúčastněný na provozu rodinného závodu“, kam kromě shora uvedených osob trvale[3] pracujících pro rodinný závod, řadí i ty, které se na provozu rodinného závodu nikterak nepodílí, postačí však, že trvale pracují pro rodinu.[4] V porovnání s větou první tohoto ustanovení je *prima facie* zřejmé, že o rodinný závod nepůjde v případě rodiny, kde manžel bude tzv. mužem v domácnosti a manželka bude v závodě pracovat sama, neboť nebude naplněn definiční znak rodinného závodu (nejde ani o závod, kde by pracovali manželé společně nebo alespoň s jedním z nich i jejich příbuzní nebo osoby s manžely sešvagřené v příslušném stupni). Pochybnosti pak vyvolává vazba práce těchto osob na vlastnictví k rodinnému závodu. Jinými slovy řečeno, lze ještě o rodinném závodu vůbec hovořit, jestliže bude vlastníkem závodu např. prarodič manžela, který v něm aktivně nepracuje a užívá si své zasloužené penze a při tom budou splněny ostatní podmínky § 700 NOZ?

Dále je sporné, zda-li půjde o rodinný závod, pokud jej bude provozovat korporace, jejímž jediným společníkem bude některý z členů rodiny zúčastněných na provozu rodinného závodu. V takovém případě tyto osoby vlastní závod totiž jen *de facto*, jde o ekonomické a nikoliv právní vlastnictví, vlastníkem závodu *de iure* zůstává korporace. Člen rodiny vystupuje pouze v pozici ovládající osoby (§ 74 ZOK). Důvodová zpráva k NOZ (s. 171) uvádí toliko případ, kdy o rodinný závod nejde, jen když jej bude provozovat korporace, na které mají podíly někteří členové rodiny společně s třetími osobami, k tomu srov.: „Pokud však mají někteří členové rodiny společně s třetími osobami jen podíly na obchodní společnosti nebo družstvu, nemůže být toto ani jiná ustanovení o rodinném závodu použita. V takovém případě rozhoduje o těchto otázkách orgán obchodní společnosti nebo družstva příslušný podle zákona a společenské smlouvy. **Tehdy totiž k obživě rodiny neslouží zisk z obchodního závodu, ale výnos z obchodních nebo členských podílů.**“ S

přihlednutím k právě citovanému **lze tedy usuzovat, že rodinným závodem se bude nejspíš rozumět pouze závod vlastněný člověkem**. Na druhou stranu však § 700/2 NOZ stanoví, že se institut rodinného závodu nepoužije např. tehdy, pokud jsou práva a povinnosti členů rodiny upravena společenskou smlouvou, což však v tomto případě neplatí – společenská smlouva totiž neřeší vztahy mezi společníkem a ostatními členy rodiny, nýbrž toliko jen mezi společníkem a korporací. Potom by však vzhledem k arg. *a contrario* vykonávali působnost nejvyššího orgánu korporace namísto jejího společníka (§ 12/1 ZOK) členové rodiny (§ 702 NOZ). Bylo by jistě pikantní sledovat, jak by se příslušný rejstříkový soud stavěl k návrhu na zápis do obchodního rejstříku doloženého listinou, podle které by např. o změně společenské smlouvy společnosti s ručením omezeným rozhodla **rodinná hromada**, nicméně dle mého soudu by šlo o natolik závažný zásah do právní úpravy korporací v ZOK, která s touto eventualitou nepočítá, že je třeba takový výklad odmítnout. Obdobně by bylo lze uvažovat i např. o **spolku**, neboť i ten může v rámci své vedlejší činnosti vyvíjet hospodářskou činnost (§ 217 NOZ) a mít tedy **závod** (např. kavárenský). I v jeho případě jde v tomto směru o podnikatele (§ 420/1 NOZ: *„Kdo samostatně vykonává na vlastní účet a odpovědnost výdělečnou činnost živnostenským nebo obdobným způsobem se záměrem činit tak soustavně za účelem dosažení zisku, je považován se zřetelem k této činnosti za podnikatele.“*).

Co se týče **zcizení rodinného závodu**[5] (pochopitelně to platí i pro jeho pobočku), je stěžejní § 702 NOZ, který vyžaduje pro přijetí takového rozhodnutí absolutní většinu hlasů[6] členů rodiny zúčastněných na provozu rodinného závodu. To má platit bez zřetele na vlastnictví či spoluvlastnictví k rodinnému závod. *„I když tedy bude rodinný závod, např. ve společném jmění manželů, nebude za situace, kdy se na jeho provozu účastní i jejich dcera se svým manželem, prarodiče manžela a bratr manželky, nebudou moci, např. o zastavení provozu závodu rozhodnout jen manželé, třebaže jej mají ve společném jmění, ale všichni zúčastnění většinou hlasů – právě proto, že je zde zdroj obživy jich všech a celé rodiny.“*[7]

Vzhledem k možnému **neprátelskému převzetí rodinného závodu** proti vůli jeho vlastníka se lze zamyslet nad ústavní konformitou tohoto ustanovení (obdobně srov.[8] i **obvyklé vybavení rodinné domácnosti** dle § 698 NOZ, kam může být soudy nakonec zařazen i osobní automobil jednoho z manželů nabytý před uzavřením manželství, který rodina používá běžně pro nákupy, vození nezletilých dětí do školky, apod.). **Klidně se totiž může stát, že vlastník rodinného závodu bude přehlasován, neboť platí, co osoba, to jeden hlas. Znamená to však, že lze zcizit rodinný závod i proti jeho vůli?** Předkupní právo by pro něj bylo zřejmě jen slabou útěchou. Kdo by pak byl oprávněn podstoupit předmětné právní jednání, když např. v katastru nemovitostí bude veden jako vlastník převáděné nemovitosti právě přehlasovaný majitel rodinného závodu? Jde o případ tzv. společenství jiných věcných práv, jak má namysli § 1115/2 NOZ, a potom by bylo lze použít přímo (popř. analogicky) § 1116 NOZ? Anebo zde NOZ *implicitně* předpokládá zákonné zastoupení spočívající v tom, že každý z členů rodiny zúčastněných na provozu rodinného závodu, byť nevlastník, má právo v návaznosti na rozhodnutí rodinného společenství uzavřít předmětnou kupní smlouvu? Či se mohou zbylí členové rodiny zúčastnění na provozu rodinného závodu domáhat u soudu postupem dle § 161/3 OSŘ jen nahrazení projevu vůle vlastníka rodinného závodu? Má vlastník rodinného závodu možnost se proti tomuto nějak bránit? Přichází v úvahu aplikace § 1129/3 NOZ: *„Spoluvlastník přehlasovaný při rozhodování o významné záležitosti týkající se společné věci může navrhnout, aby o záležitosti rozhodl soud; v rámci toho může též navrhnout, aby soud dočasně zakázal jednat podle napadeného rozhodnutí.“*?

Lze jistě argumentovat, že takové případy pokrývá § 588 NOZ (totiž, že neplatné je právní jednání, které se zjevně přičí dobrým mravům), nicméně nelze vyloučit i ty, které dobrým mravům odporovat nebudou (např. pokud většinový názor v rodině bude ten, že je lepší rodinný závod vzhledem k momentální situaci na trhu prodat). Konečné slovo bude mít zřejmě až Ústavní soud v rámci testu proporcionality (čl. 11 LZPS x čl. 32/1 LZPS).

A jak je tomu v případě zcizení **spoluvlastnického podílu na rodinném závodu**? NOZ i zde počítá s předkupním právem pro členy rodiny, avšak k diskuzi jednak, zda-li je třeba i o jeho zcizení hlasovat dle § 702 NOZ a druhá jestli tím, že se vlastníkem podílu na rodinném závodu stane „nečlen rodiny“, nedochází automaticky i k zániku účastenství na provozu rodinného závodu členům rodiny jako celku (§ 705 NOZ). Není totiž úplně zřejmé, zda-li může být podílovým spoluvlastníkem rodinného závodu i osoba (ať už fyzická či právnická) stojící mimo okruh členů rodiny uvedených v § 700/1 NOZ.

Na otázku první je třeba odpovědět kladně, neboť okruh osob, který vlastní závod, předurčuje samotnou existenci rodinného závodu. Problém však může vyvstat ohledně počtu hlasů, které je třeba k přijetí takového rozhodnutí dosáhnout. NOZ v § 703 stanoví, že: „*Účastenství na provozu rodinného závodu se váže na osobu člena rodiny a nelze je přenést na jiného, ledaže se jedná o některého z členů rodiny uvedených v § 700 odst. 1 a souhlasí s tím všichni členové rodiny, kteří již jsou na provozu rodinného závodu zúčastněni.*“ Těžko si lze představit, že např. členové rodiny již zúčastnění na provozu rodinného závodu rozhodnou většinou hlasů dle § 702 NOZ (nikoliv tedy 100 %), že se spoluvlastnický podíl některého z nich[9] převádí na člena rodiny uvedeného v § 700/1 NOZ, jenž doposud nebyl na provozu rodinného závodu zúčastněn a současně k uplatnění předkupního práva všech členů rodiny již zúčastněných na provozu rodinného závodu nedojde např. pro nedostatek finančních prostředků. Taková osoba by se sice stala vlastníkem spoluvlastnického podílu, avšak ne členem rodiny zúčastněného na provozu rodinného závodu ve smyslu § 703 NOZ. Potom by však v jejím případě nešlo o nic jiného než o holé vlastnictví, neboť by o provozu rodinného závodu nemohla v intencích § 702 NOZ nikterak rozhodovat, a stěží v něm i pracovat.[10] Taková situace je však absurdní, a proto je třeba dát přednost § 703 namísto § 702 NOZ.

S tím souvisí i druhá otázka. Ze smyslu zákona (*e ratione legis*) lze nejspíš dovodit, že o rodinný závod nepůjde tehdy, bude-li jeho podílovým spoluvlastníkem třetí osoba (připouštím však, že u menšinového spoluvlastníka by bylo lze dospět i k jinému závěru). Co se týče majoritního spoluvlastníka, použití termínu *rodinný závod* by zde působilo evidentně jako *contradictio in adjecto*.

Až čas ukáže, zda-li rodinný závod přispěje ke stabilizaci majetkových poměrů uvnitř rodiny, anebo bude jejími členy zneužíván pro vyřizování si vzájemných sporů na úkor provozu závodu, a tím i jeho hodnoty.

Vladimír Janošek,

student 5. ročníku Právnické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci

[1] „Věděl-li koupěchtivý o předkupním právu nebo musel-li o něm vědět, platí, že smlouva je uzavřena s rozvazovací podmínkou uplatnění předkupního práva.“ Na základě § 10/1 NOZ je možné úpravu smluvního předkupního práva v § 2140 a násl. NOZ aplikovat i na případy zákonných předkupních práv. Důkazem opaku pak lze dovodit, že jestliže koupěchtivý o předkupním právu nevěděl, což se vzhledem k anonymitě rodinného závodu dá očekávat, bude příslušná smlouva

uzavřena bez rozvazovací podmínky uplatnění předkupního práva některým z členů rodiny zúčastněných na provozu rodinného závodu.

[2] Viz opomenutí menšinového spoluvlastníka při rozhodování o hospodaření s věcí dle rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 19.2.2008, sp. zn. 22 Cdo 626/2007. § 702 in fine NOZ s hlasováním počítá, k tomu srov. spojení „zastupují ji při hlasování“. Taková smlouva by pak byla relativně neplatná. O nabytí vlastnického práva od neoprávněného (§ 1109 a násl. NOZ) nelze uvažovat, neboť zde chybí řádný právní titul.

[3] NOZ zde dává zřetelně najevo, že za člena rodiny zúčastněného na provozu rodinného závodu se nepovažuje osoba, která v něm pracuje jen přechodně (jednorázová výpomoc).

[4] Důvodová zpráva k NOZ (s. 172) za takovou osobu považuje např. člena rodiny, který se stará o rodinnou domácnost. Lze však usuzovat, že jím nebude např. dítě, které se na péči o společnou domácnost nepodílí, např. z důvodů studijních, zdravotních či jiných.

[5] § 706 NOZ počítá s vypořádacím podílem v případě zániku účasti na provozu rodinného závodu. Tento závazek není součástí rodinného závodu, a proto s jeho zcizením nepřechází na třetí osobu (§ 2177/1 NOZ). Plně se zde uplatní závěry Nejvyššího soudu uvedené v rozsudku ze dne 8.12.2011, sp.zn. 29 Cdo 1499/2009: „Závazky ze vztahu mezi obchodní společnostmi a jejím orgánem či členem jejího orgánu nejsou a nemohou být součástí podniku.“

[6] Za úvahu stojí, zda-li vlastník rodinného závodu může před klíčovým hlasováním ukončit jednostranně bez jakéhokoliv důvodu účast „nepohodlného člena rodiny“ na jeho provozu, aniž by ten samozřejmě současně splňoval podmínku výkonu práce pro rodinu. § 705/2 NOZ totiž nehovoří o důvodech, pro které přestane člen rodiny vykonávat práci v rodinném závodě. Anebo snad lze z § 703 NOZ dovodit, že by s tím museli vyslovit souhlas všichni zbylí členové rodiny již zúčastnění na provozu rodinného závodu (popř. většina členů rodiny dle § 702 NOZ)?

[7] Důvodová zpráva k NOZ (s. 173).

[8] Zejména pak § 699/2 NOZ: „Potřebuje-li manžel to, co patří k obvyklému vybavení rodinné domácnosti, zejména také pro společné nezletilé dítě manželů, které nenabylo plné svéprávnosti a vůči kterému mají oba vyživovací povinnost, nebo pro nezletilé dítě, které nenabylo plné svéprávnosti, bylo svěřeno do společné péče manželů žijící v rodinné domácnosti a v rodinné domácnosti zůstalo, odstavec 1 se nepoužije.“

[9] Tím by totiž mohlo docházet ke skrytému převodu účastenství na provozu rodinného závodu, kde však NOZ vyžaduje oproti absolutní většině hlasů (§702) 100 % hlasů (§ 703).

[10] V ostatních případech (tj. bude-li koupěchtivým třetí osoba) problém co do počtu hlasů potřebných k přijetí takového rozhodnutí nevzniká, neboť k obehnutí § 703 NOZ zde nedojde.

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Právo na přístup ke kamerovým záznamům: střet GDPR, informačního zákona a praxe veřejných institucí](#)
- [Postoupení pohledávky na výživné jako novinka právní úpravy účinné od 1. 1. 2026](#)
- [Jak zahájit provoz mezinárodní letecké linky do České republiky \(EU\): právní požadavky pro aerolinky ze třetích zemí](#)
- [Mimořádné vydržení a vývoj judikatury Nejvyššího soudu](#)
- [Preventivně-sankční funkce náhrady nemajetkové újmy za porušení osobnostních práv pohledem Ústavního soudu](#)
- [Odštěpný závod zahraniční společnosti optikou NIS2: Jak správně určit velikost podniku?](#)
- [Zápis ochranné známky bez komplikací. Klíčem k úspěchu je kvalitní předběžná rešerše](#)

- [Zneužití práva na přístup podle GDPR](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 31. - létající pořizovatel ve světle nového stavebního zákona](#)
- [Právní povaha sítě elektronických komunikací - režim náhrady škody](#)
- [Náhrada ušlého nájemného při předčasném ukončení nájemní smlouvy na nebytové prostory](#)